

Posudek disertační práce Mgr. Sandry Hadžagić *Paměť v exilu*

Disertační práce Mgr. Sandry Hadžagić *Paměť v exilu* představuje vlastně první ucelený a souvislý, monograficky zaměřený portrét díla české spisovatelky a básnířky Milady Součkové. Jakkoli bylo o autorce zejména v posledních dvaceti letech publikováno relativně (sic!) pestré množství různorodých literárněhistorických a interpretačních textů, Sandra Hadžagić jako první provedla rozsáhlejší textovou syntézu díla této autorky, opřenou o analýzu díla, o archivní výzkum a konfrontaci s dokumenty a materiály, uloženými především v zahraničních archivech. Toto je třeba uvést hned na úvod posudku, neboť v takto založeném východisku je dobře patrný vlastní význam práce, ale také další možné rozvíjející perspektivy, které by mohly zdůraznit a podpořit komplexní povahu monografické studie, k jejímuž horizontu se práce bezesporu ubírá.

Autorka si práci rozdělila do dvou celků. První z nich zahrnuje zejména charakteristiku metodologických východisek. Konkrétní metodologický postup, založený na aplikaci určitých systematizovaných prvků a nástrojů, autorka odmítla s odkazem na proměnlivý charakter dílčích celků sledovaného díla, jež vnímá jako „cyklicky se proměňující“ entitu. O to intenzivněji ale hledala určitý významově sjednocující rámeček pro svůj interpretační postup, který by ji umožnil vytvořit pozadí pro proměňující se tvářnost Součkové díla, jež však přesto vybízí k uchopení v jeho jedinečnosti a jednotě. Tímto hlediskem se autorce stala analýza tématu paměti. Domnívám se, že tato volba je vhodná a umožňuje autorce koncizně uchopit mnohdy na první pohled velice vzdálené části Součkové básnického, prozaického i esejistického díla. Téma paměti autorka mapuje nejprve v jeho psychologicko-filozofické rovině, aby se posléze zaměřila na jeho funkci v rovině literárněvědného a interpretačního prostředku. Výsledkem těchto sond je pak konstatování o využití tohoto tematického celku při uvažování o paměti v literárním díle a jejím praktickém

zúžení v rovině „paměť jako existenciální zážitek času a toho, co je pro jedince dostupné jako zkušenost“. Autorce tu v takto položené premise vznikl velice široký klíč pro hledání společného jmenovatele různorodých poloh a faset díla Milady Součkové.

Vlastní interpretační výkon je vklíněn do druhé části práce Sandry Hadžagić. Dodržujíc chronologický sled, autorka postupuje dílo od díla a všímá si proměň vlajkového tématu paměti, jehož prostřednictvím nám před očima defiluje proměňující se a zvláštním způsobem zrající celek díla spisovatelky, která měla být vymazána z mapy české literatury 20. století. Autorka sleduje vývoj tohoto vztahu od Součkové neobvykle zralé prozaické prvotiny První písmena, přes román Amor a Psyché, básnické skladby Kaladý a Mluvicí pásmo, román Bel canto, „čínskou poezii“ Žlutého soumraku až k finálním básnickým a prozaickým skladbám. Tyto interpretační pasáže autorka v neposlední řadě citlivě konfrontuje z proměnami Součkové osobního života, aniž by ubíhala k nepatřičným zjednodušujícím relacím, zplošťujícím hloubku, svébytnost a intenzitu vlastního uměleckého díla Milady Součkové.

K diskusi v rámci obhajoby práce bych předložil několik témat: První spočívá v problému upřílišněného zahrnutí různorodých citací z díla Součkové. Navzdory existenci a poměrně dobré dostupnosti Součkové díla autorka podle mého názoru příliš spoléhá na funkci citace. Citace v literárněvědné práci má především ilustrovat literárněvědnou analýzu, ve výjimečném případě může sloužit jako historický dokument či suplement za čtenářsky obtížně dostupnou část díla; v předložené práci se ale nemohu zbavit dojmu, že citace tu mnohdy má tendenci jaksí pracovat „za“ interpreta, což v určité míře oslabuje argumentační potenciál autorky.

Podstatnější výhrada ovšem spočívá v souvislosti s druhým problémem. Práce Sandry Hadžagić o díle Milady Součkové spěje, jak jsem konstatoval výše, k monografickému zachycení díla této osobnosti. K završení tohoto směřování ji však schází jeden podstatný

moment, a to položení otázky nejen po jedinečnosti, ale zejména po kontextové situovanosti Součkové díla. Mám na mysli tu skutečnost, že autorka se při výkladu díla orientuje výhradně na detailní popis díla samotného a prakticky nezohledňuje otázku, jaké místo zaujímalo a zaujímá toto dílo v kontextu soudobé i současné české literární tvorby. Setkáváme se sice s tvrzeními obecné povahy o Součkové vztahu k národní kulturní tradici či k světovému beletristickému kontextu, ovšem bez potřebných konkrétních dokladů. Jako čtenáře by mě rozhodně zajímalo, jaký vztah má Součková například k české moderně a avantgardě (například k tvorbě Richarda Weinerja či surrealistů) – a to na základě širších kontextových srovnání, jakým způsobem se její zkušenost exilu vyhraňuje na pozadí srovnání s jinými exilovými autory, u kterých shodou okolností (ale vlastně i logicky) téma paměti hraje rovněž klíčovou roli. V neposlední řadě by mě rovněž zajímala odpověď na otázku, že je-li v práci mnohonásobně konstatována významnost díla Milady Součkové, jaké další autory/autorky toto dílo ovlivnilo? Vztahuje se k Součkové dílu například slovesné umění Věry Linhartové či Sylvie Richterové? Zajímavá by byla rovněž hlubší charakteristika přijímání podnětů ze soudobé světové literatury – do jaké míry Součková zůstala věrná postupům meziválečné evropské i americké prózy a do jaké míry ji ovlivnily existenciálně založené perspektivy poválečné beletrie či postupy nového románu? Neboť – domnívám se – pouze tato kontextová analýza vskutku potvrdí jedinečnost zkoumaného díla a osobní (rozhodně principiální) autorčino zaujetí dílem povýší do objektivizované roviny.

Otázky a podněty by se pochopitelně mohly vršit, nemění ale nic na skutečnosti, že práce Sandry Hadžagić splňuje podle mého názoru kritéria kladená na práci disertační; doporučuji ji proto k obhajobě.

Praha, listopad 2009

Doc. PhDr. Jan Wiendl, Ph.D.